

Діана СВІДЕР

здобувач вищої освіти освітнього ступеню «магістр»,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Савіцька С.І.**
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ПОДАТКОВА ЗАСТАВА ЯК ЗАСІБ ПОГАШЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ЗАБОРГОВАНOSTI

Наповнення державного бюджету України за рахунок забезпечення погашення податкового боргу є однією із основних функцій Державної податкової служби України. Спеціальні правові режими запобігання можливим ухиленням від погашення податкового боргу платником податків, а, відповідно, втрат у наповненні основної статті бюджетів різних рівнів, передбачені Податковим кодексом України [1].

З метою забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання перед бюджетом та пені, не сплачених у строк, визначений Податковим кодексом, до такого платника застосовується податкова застава [2].

Податкова застава – спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у визначений строк [3].

У силу податкової застави держава (територіальна громада) має право в разі невиконання забезпеченого податковою заставою податкового зобов'язання одержати задоволення з вартості заставленого

майна переважно перед іншими кредиторами у порядку, встановленому законом. Пріоритет заставодержателя на задоволення вимог із заставленого майна встановлюється відповідно до закону.

Право податкової застави виникає згідно із Податковим кодексом України та не потребує письмового оформлення [4].

З метою забезпечення виконання платником податків своїх обов'язків, майно платника податків, який має податковий борг, передається у податкову заставу.

У разі якщо податковий борг виник за операціями, що виконувалися в межах договорів про спільну діяльність, у податкову заставу передається майно платника податків, який згідно з умовами договору був відповідальним за перерахування податків до бюджету та/або майно, яке внесене у спільну діяльність та/або є результатом спільної діяльності платників податків.

З урахуванням положень статті 89 ПКУ право податкової застави поширюється на будь-яке майно платника податків, яке перебуває в його власності (господарському віданні або оперативному управлінні) у день виникнення такого права і балансова вартість якого відповідає сумі податкового боргу платника податків, крім випадків, передбачених пунктом 89.5 статті 89, а також на інше майно, на яке платник податків набуде прав власності у майбутньому.

Право податкової застави не поширюється на майно, визначене підпунктом 87.3.7 пункту 87.3 статті 87 ПКУ, на іпотечні активи, що належать емітенту та є забезпеченням відповідного випуску іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю, на грошові доходи від цих іпотечних активів до повного виконання емітентом зобов'язань за цим випуском іпотечних сертифікатів з фіксованою дохідністю, а також на склад іпотечного покриття та грошові доходи від нього до повного виконання емітентом зобов'язань за відповідним випуском звичайних іпотечних облігацій [1].

Право податкової застави не застосовується, якщо загальна сума податкового боргу платника податків не перевищує шістдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Майно, на яке поширюється право податкової застави, оформлюється актом опису.

Якщо на момент складення акту опису майно відсутнє або його балансова вартість менша від суми податкового боргу, право податкової застави поширюється на інше майно, на яке платник податків набуде право власності у майбутньому до погашення податкового боргу в повному обсязі.

Платник податків зобов'язаний не пізніше робочого дня, наступного за днем набуття права власності на будь-яке майно, повідомити орган державної фіскальної служби про наявність такого майна [2].

Якщо платник податків не допускає податкового керуючого для здійснення опису майна такого платника податків у податкову заставу та/або не подає документів, необхідних для такого опису, податковий керуючий складає акт відмови платника податків від опису майна у податкову заставу та орган державної податкової служби звертається до суду щодо зупинення видаткових операцій на рахунках платника податків, заборону відчуження таким платником податків майна та зобов'язання такого платника податків допустити податкового керуючого для опису майна у податкову заставу.

Податковим кодексом передбачена відповідальність платника за відчуження майна, яке перебуває у податковій заставі, без попередньої згоди органу державної податкової служби, якщо отримання такої згоди є обов'язковим згідно з ПКУ, а саме тягне за собою накладення штрафу в розмірі вартості відчуженого майна.

Майно платника податків звільняється з податкової застави з дня:

– отримання контролюючим органом підтвердження повного погашення суми податкового боргу в установленому законодавством порядку;

– визнання податкового боргу безнадійним;

– набрання законної сили відповідним рішенням суду про припинення податкової застави у межах процедур, визначених законодавством з питань банкрутства;

– отримання платником податків рішення відповідного органу про визнання протиправними та/або скасування раніше прийнятих рішень щодо нарахування суми грошового зобов'язання або його частини (пені та штрафних санкцій) внаслідок проведення процедури адміністративного або судового оскарження.

Підставою для звільнення майна платника податків з-під податкової застави та її виключення з відповідних державних реєстрів є відповідний документ, що засвідчує закінчення будь-якої з подій, визначених підпунктами 93.1.1-93.1.5 пункту 93.1 статті 93 ПКУ.

Порядок застосування податкової застави встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику.

У разі продажу майна, що перебуває у податковій заставі, відповідно до статті 95 ПКУ, таке майно звільняється з податкової застави (із внесенням змін до відповідних державних реєстрів) з дня отримання контролюючим органом підтвердження про надходження коштів до бюджету від такого продажу.

Стягнення безготівкових та готівкових коштів платника податків, продаж майна, що перебуває в податковій заставі проводяться не раніше, ніж через 60 днів після направлення податкової вимоги.

Першим етапом з погашення податкового боргу є робота протягом 60 днів після формування податкової вимоги безпосередньо з платниками для забезпечення ними добровільної сплати, та проведення податковим

керуючим підготовчої роботи, до проведення примусових заходів стягнення:

- проведення співбесіди з платниками;
- аналіз податкової звітності;
- наявність та дислокація рахунків у банках, обслуговуючих такого платника, касових апаратів.

Метою проведення співбесіди з платником є: інформування його про факт наявності боргу; ознайомлення із заходами, які можуть бути застосовані у разі його непогашення, передбачені діючим законодавством (стягнення грошових коштів з рахунків, вилучення готівки, виділення, опис та наступна реалізація активів, застосування адміністративного арешту, банкрутство); пояснення обов'язкового дотримання податкової дисципліни, оскільки конституційний обов'язок платника податків сплачувати податки і збори (обов'язкові платежі), пеню та штрафні санкції до бюджетів; отримання, від боржника необхідної інформації щодо причини виникнення податкового боргу та можливостей його погашення; пояснення шляхів погашення податкового боргу, передбачених діючим законодавством; роз'яснення порядку застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства тощо.

Результатом співбесіди може стати самостійне погашення боржником всієї суми податкового боргу, без застосування заходів щодо його стягнення [2].

Отже, податкова застава – це спосіб забезпечення сплати платником податків грошового зобов'язання та пені, не сплачених таким платником у визначений строк; і якщо платник податків не виконав грошове зобов'язання, забезпечене податковою заставою, орган стягнення має право звертати стягнення на заставне майно такого платника.

Якщо платник податків не сплатив своєчасно узгоджену суму грошового зобов'язання, контролюючий орган надішле йому або вручить особисто, попередньо повідомивши про це телефоном, податкову вимогу.

Податкову вимогу не надсилають (не вручають), якщо загальна сума податкового боргу платника податків не перевищує 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Податкова вимога містить відомості про: факт виникнення грошового зобов'язання та права податкової застави; розмір податкового боргу, який забезпечується податковою заставою; обов'язок погасити податковий борг; можливі наслідки його непогашення в установлений строк; попередження про опис активів, які відповідно до законодавства можуть бути предметом податкової застави; можливі дату та час проведення публічних торгів з їх продажу.

У разі якщо після отримання податкової вимоги платник самостійно сплатить суму податкового боргу, вказану у податковій вимозі, така податкова вимога вважається відкликаною. Якщо ж сума податкового боргу залишається непогашеною, майно платника підлягає опису, що оформлюють відповідним актом опису.

Перелік використаних джерел:

1. Податковий кодекс України: Закон України від 16.01.2014 р. №719-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №9. ст.93
2. Податкова застава як засіб погашення зобов'язань перед бюджетом. *Державна фіскальна служба України*. 2021. URL: <http://rv.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-198079.html>
3. Бандурка О.М., Понікаров В.Д., Попова С.М. Податковий менеджмент: навч. посіб. Київ. Центр учбової літератури, 2012. 312 с.
4. Податкова застава: зміст, підстави виникнення, порядок застосування. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Податкова_застава:_зміст,_підстави_виникнення,_порядок_застосування.
5. Savitska S. Influence of investment climate on the investment attractiveness of agriculture. *Management mechanisms and development strategies of economic entities in*

conditions of institutional transformations of the global environment: collective monograph. Riga: «Landmark» SIA, 2019. Vol. 1. pp. 203-211.

6. Савіцька С.І. Податкове стимулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України в умовах фінансової нестабільності. *The 14 th International scientific and practical conference «ACTUAL PROBLEMS OF SCIENCE AND PRACTICE»* (27-28 April 2020). Stockholm, Sweden 2020. pp. 566-569.

7. Савіцька С.І. Вплив податкової політики на інвестиційні процеси в Україні. *Економічний простір.* 2020. №153. с. 118-122. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-20>.